

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора

Кірдака Олександра Петровича

на дисертацію **Сидорук Людмили Миколаївни**

«Формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Для повоєнного відновлення України та реалізації пріоритетних напрямів реформування освітньої системи України, визначених Законами України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», ключову роль відіграє збереження й примноження потенціалу закладів фахової передвищої освіти. У Національній економічній стратегії на період до 2030 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3.03.2021 р. № 179) зазначено, що забезпечення інноваційного випереджального економічного зростання сприятиме людському розвитку через відповідну якість освіти, науки, медицини, культури та навколишнього природного середовища. Для вказаних вище стратегічних завдань необхідно забезпечити належну підготовку майбутніх економістів у закладах фахової передвищої освіти. Актуальність дослідження підсилюється низкою нерозв'язаних суперечностей, виявлених дисертанткою, з-поміж яких увагу привертають такі: безперервно змінні (динамічні) вимоги сучасного суспільства до рівня підготовленості фахівців з економіки та недостатність сучасного навчально-методичного забезпечення формування професійної компетентності фахових молодших бакалаврів з економіки; необхідність застосування інтегрованих підходів у професійній діяльності економіста та відсутність зв'язків між навчальними дисциплінами математичної та професійної підготовки.

Важливо відзначити, що дисертація виконана в межах науково-дослідницької теми Кам'янець-Подільського національного університету

імені Івана Огієнка «Інноваційна освітня діяльність в умовах сучасного реформування системи освіти» (РК № 0122U001509).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація Сидорук Людмили Миколаївни є завершеним науковим дослідженням, яке виконано на належному науково-методичному рівні.

Дисертаційна робота передбачає теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.

Поставлену мету авторка роботи досягла шляхом розв'язання чітко визначених наукових завдань.

Дисертанткою опрацьовано та проаналізовано 179 наукових джерел, з яких 9 – іноземною мовою, у результаті чого сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми.

Щодо обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, то вони забезпечені застосуванням комплексу взаємодоповнювальних методів (теоретичного аналізу, синтезу, порівняння, зіставлення, узагальнення, моделювання тощо), адекватних предмету, меті та завданням дослідження, оптимальною тривалістю дослідницької роботи, об'єктивним аналізом здобутих результатів.

Достовірність результатів дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, оскільки забезпечена широким використанням методів математичної статистики для опрацювання даних педагогічного експерименту та визначення статистичних показників, всебічною апробацією здобутків у науково-комунікаційних заходах різного рівня, практичним застосуванням.

Принадно зазначимо, що проміжні і кінцеві результати дослідження публікувалися, обговорювалися та апробувалися впродовж 2018–2023 рр.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

У процесі дослідження Л. М. Сидорук отримано вагомі наукові результати, важливі для сучасної педагогічної науки, а саме:

– здійснено аналітичний огляд стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці;

– обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у ЗФПО;

– визначено критерії, показники й рівні сформованості професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у ЗФПО;

– розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у ЗФПО;

– експериментально перевірено ефективність впровадження моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у ЗФПО.

Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація Сидорук Л.М. має належний рівень новизни. Зокрема особистий внесок дисертантки у вирішення поставленої проблеми полягає в тому, що вперше: обґрунтовано теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти, а саме: особливості формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти; сутність та складники формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти; розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти, яка відтворює процес формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін та являє собою сукупність взаємопов'язаних складових (блоків): цільового, змістового, операційно-діяльнісного, діагностично-результативного. Виділені змістові блоки розкривають сутності та взаємозв'язки, які забезпечують організаційно-педагогічні умови реалізації моделі, визначають критерії, показники та рівні

сформованості професійної компетентності майбутніх економістів засобами цифрових технологій.

Значення для науки і практики результатів, отриманих автором.

Дисертаційна робота Л. М. Сидорук містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальне наукове завдання.

Результати дослідження впроваджено в впроваджено в освітній процес Відокремленого структурного підрозділу «Кам'янець-Подільський фаховий коледж» НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут» (довідка № 144 від 04.05.2023 р.), Академії праці, соціальних відносин і туризму (довідка № 06-50/23 від 25.05.2023 р.), Миколаївського муніципального академічного коледжу (довідка № 01-20/45/1 від 07.06.2023 р.), Хмельницького фахового економіко-технологічного коледжу Університету економіки і підприємництва (довідка № 57 від 14.06.2023 р.), Кам'янець-Подільського фахового коледжу харчової промисловості Національного університету харчових технологій (довідка № 02-15/540 від 04.09.2023 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі здійснення математичної підготовки студентів економічного профілю з метою формування їх професійної компетентності; у розробленні навчально-методичного забезпечення математичних дисциплін для навчання студентів в адаптивно-цифровому освітньому середовищі закладів фахової передвищої освіти.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності.

Дисертація Л. М. Сидорук на правах рукопису має чітку структуру і складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів з висновками до них, висновків до роботи, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 292 сторінки, основний текст викладено на 186 сторінках.

Аналіз структури та змісту дисертації засвідчує, що дисертаційне дослідження є цілісним, характеризується чіткістю викладення матеріалу та логічною послідовністю.

У вступі авторка обґрунтувала актуальність проблеми та науковий апарат дослідження; розкрила наукову новизну і схарактеризувала практичне значення одержаних результатів; надала інформацію щодо впровадження й апробації результатів дослідження.

У першому розділі роботи – «Теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» – дисертанткою схарактеризовано особливості формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти (п. 1.1); визначено сутність та складники формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти (п. 1.2); окреслено чинники впливу на формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти (п. 1.3).

У другому розділі – «Організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» – конкретизовано методичні засади забезпечення організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти (п. 2.1); визначено критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти (п. 2.2); розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти (п. 2.3).

Третій розділ дисертації – «Організація та експериментальна перевірка ефективності моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» – охоплює вивчення стану сформованості професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти (п.3.1) та аналіз й

узагальнення результатів експериментальної перевірки ефективності моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти (п.3.2).

Робота містить 15 рисунків та 21 таблицю, які ілюструють представлений матеріал. Висновки логічні, вони відповідають завданням дослідження.

Повнота викладення наукових положень в опублікованих працях.

Основні наукові положення дослідження викладено у 23 наукових працях, з яких: 4 – у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 – в іноземному періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних Scopus, 2 – у зарубіжних періодичних виданнях, 16 – публікацій апробаційного характеру. Проаналізувавши їх зміст, констатуємо, що наукові положення та висновки дослідження у друкованих працях викладено достатньо повно. Результати наукового пошуку пройшли належну апробацію, вони доповідалися на наукових форумах різного рівня.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Аналіз дисертації Л. М. Сидорук дає підстави для висновку, що авторка робить посилання на джерела при використанні ідей та положень, які в них представлені, відповідно до норм законодавства про авторське право та суміжні права.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, зазначимо низку дискусійних положень та зауважень до змісту роботи, а також хочемо висловити окремі побажання:

1. Аналіз наукових праць щодо сутності та складників формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти варто було б посилити викладенням авторської позиції щодо ідей, окреслених у відповідних джерелах.

2. Цінність наукового дослідження окрім інших показників, визначається і рівнем узагальнення, який дослідниця демонструє у висновках. На нашу думку, висновки до розділів, рецензованої дисертації, є достатньо розмитими, розпорошеними, переважно їх зміст дублює текст окремих підрозділів.

3. Уважаємо, що, висвітлюючи процес формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти, було б доречно особливо в контексті воєнного стану, розглянути освітні можливості самостійної роботи майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти в умовах змішаного та дистанційного навчання.

4. На нашу думку, дисертаційне дослідження лише виграло б, якби авторка розглянула проблему формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у зарубіжному досвіді.

5. Зазначимо, що у другому розділі дисертаційної роботи дисертантка реалізувала в цілому три завдання свого дослідження. Натомість у першому та третьому розділах вирішено по одному завданню. На наш погляд, необхідно було пропорційно розподілити їх по розділах дисертації.

6. Представлені у третьому розділі результати аналізу одержаних експериментальних кількісних і якісних показників результатів дослідження, статистичної обробки даних експерименту бажано було б представити, ширше посиливши аналітичну компоненту.

Водночас висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої роботи.

Висновки.

Аналіз дисертації та опублікованих праць дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Сидорук Людмили Миколаївни є завершеною, самостійною, цілісною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, характеризується обґрунтованістю та аргументованістю висновків.

Дисертація «Формування професійної компетентності майбутніх економістів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти» відповідає вимогам наказу Міністерства науки і освіти України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, внесеними Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.), а її авторка Сидорук Людмила Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки
та соціально-поведінкових наук
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Олександр КІРДАН

Підпис офіційного опонента

Кірда О. П. засвідчую:

ректор Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини,

доктор педагогічних наук, професор

Олександр БЕЗЛЮДНИЙ